Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FF UCM
Kód predmetu	KSJAL/pbceSsdnakp-U/26
Názov predmetu	spisovná slovenčina - dejiny, norma a kodifikácia v praxi
Rozsah	1P + 1S
Počet kreditov	3
Vyučujúci	doc. Mgr. Katarína Žeňuchová, PhD., univ. prof. (prednášajúci)

Podmienky na absolvovanie predmetu

Podmienky na absolvovanie predmetu: Hodnotenie predmetu sa skladá z priebežného hodnotenia študenta počas semestra a skúšky, ktorá sa realizuje v skúškovom období. V priebežnom hodnotení môže študent získať maximálne 40 % bodov z celkového hodnotenia za predmet, pričom musí získať aspoň 28 % bodov z celkového hodnotenia, aby mohol pristúpiť ku skúške.
Za skúšku môže študent získať maximálne 60 % bodov z celkového hodnotenia za predmet, pričom minimálna akceptovaná úspešnosť študenta v tejto časti hodnotenia je 42 % bodov z celkového hodnotenia predmetu.
Klasifikačný stupeň bude určený na základe stupnice (v %): A (100 – 92), B (91 – 83), C (82 – 74), D (73 – 65), E (64 – 56), Fx (55 a menej).

Výsledky vzdelávania

1. Vedomosti: Predmet podáva ucelený obraz o vývine slovenského jazyka od najstarších čias až po súčasnosť. Študent na základe podrobných informácií získa vedomosti o kreovaní slovenčiny v predspisovnom období, oboznámi sa s dejinami kodifikácie slovenčiny od prvých pokusov o normalizovanú slovenčinu cez prvú historicky platnú bernolákovskú kodifikáciu až po kodifikáciu Ľ. Štúrom. Predmet ponúka v rovine vedomostí základnú orientáciu vo vývine slovenského spisovného jazyka a v jeho dejinách chronologicky aj tematicky. Seminárna časť predmetu sa zameriava i na zoznámenie sa študenta s historickými dobovými dokumentmi slovenského jazyka, s ortografickým úzom 17. a 18. storočia.
2. Zručnosti: Po úspešnom absolvovaní predmetu vie študent vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi a je schopný aplikovať teoretické vedomosti z oblasti dejín slovenčiny pri jazykovej interpretácii konkrétneho historického textu.
3. Profesijné kompetencie: Absolvent predmetu je schopný didakticky transformovať poznatky prístupnou formou na danom stupni vzdelávacej inštitúcie.
4. Prenositeľné kompetencie: Premostením poznatkov z dejín slovenského jazyka s historickým a spoločensko-politickým kontextom sa u študenta prehlbuje schopnosť uvažovať v širších kultúrnych a jazykových súvislostiach, zdokonaľujú sa jeho metakognitívne schopnosti, kreativita a digitálne zručnosti.

Stručná osnova predmetu

Prednášky:
1. Základné terminologické pojmy (kodifikácia, norma, úzus) v praxi
– práca s aktuálnymi kodifikačnými príručkami, rozlišovanie normy a úzu na konkrétnych jazykových príkladoch; prehľad a praktické využitie periodizácie dejín spisovnej slovenčiny.

2. Veľkomoravské obdobie v kontexte vzniku písomnej kultúry
– analýza funkcie staroslovienčiny ako kultového a kultúrneho jazyka; význam písma pre formovanie jazykového vedomia.
3. Staršie predspisovné obdobie – jazyková rôznorodosť v prameňoch
– identifikácia jazykových vrstiev v administratívnych a náboženských textoch.
4. Mladšie predspisovné obdobie – hľadanie nadnárečného jazyka
– porovnanie jazykových riešení v textoch rôznych autorov a regiónov.
5, Bernolákovské obdobie – prvý pokus o kodifikáciu
– hodnotenie praktických dôsledkov Bernolákovej kodifikácie pre jazykovú prax.
6. Štúrovské obdobie – kodifikácia ako spoločenský čin
– prepojenie jazykovej normy s národným a kultúrnym programom.
7. Reformné obdobie – stabilizácia a úprava normy
– analýza zmien v pravopise a morfológii na konkrétnych textoch.
8. Matičné obdobie – jazyk v inštitucionálnom prostredí
– úloha Matice slovenskej pri šírení a ustaľovaní spisovnej slovenčiny.
9. Martinské obdobie – jazyk kultúry a tlače
– vplyv publicistiky a literatúry na jazykovú normu.
10. Obdobie 1918 – 1945 – slovenčina v česko-slovenskom kontexte
– analýza jazykových kontaktov, čechizmov a ich hodnotenia.
11. Obdobie 1945 – 1989 – jazyková politika a kodifikácia
– vplyv ideológie na jazykovú normu a jazykový výskum.
12. Súčasná spisovná slovenčina – dynamika normy
– práca s aktuálnymi jazykovými problémami, zmenami v norme a kodifikácii.

Semináre:
1. Staroslovienske písomníctvo – práca s textom
– čítanie a jazyková interpretácia ukážok (Kyjevské listy, Proglas).
2. Slovakizmy v latinských listinách
– identifikácia slovakizmov v Zoborskej listine a Žilinskej knihe, ich jazyková analýza.
3. Slovenské jazykové pamiatky 16. – 18. storočia
– rozbor pravopisných, fonetických a lexikálnych javov v konkrétnych textoch.
4. J. I. Bajza a predkodifikačné snahy
– analýza jazykových riešení v Bajzových textoch a ich význam pre vývin normy.
5. Bernolákova kodifikácia v praxi
– práca so Slowárom Antona Bernoláka, porovnávanie bernolákovčiny so súčasnou slovenčinou.
6. Štúrova kodifikácia – jazyková interpretácia textov
– analýza hlavných znakov štúrovskej slovenčiny v umeleckých a publicistických textoch.
7. Kritika Štúrovej kodifikácie
– interpretácia názorov Kollára, Hodžu a Hattalu, diskusia o jazykových alternatívach.
8. Jazyková situácia v matičnom období
– práca s dobovými textami a jazykovými dokumentmi.
9. S. Cambel a kodifikačné príručky
– analýza vybraných kodifikačných zásahov a ich dosah na súčasnú normu.
10. Jazyk po roku 1918
– identifikácia čechizmov v textoch, hodnotenie jazykovej praxe (Vážny, Bartek).
11. Pravidlá slovenského pravopisu 1953
– porovnanie s dnešnými pravidlami, analýza konkrétnych zmien.
12. Slovenčina po roku 1989
– práca s novými pravidlami (1991, 1998, 2000, 2013), orientácia v platných kodifikačných príručkách.

Sylabus predmetu

Prednášky: 1. Základné terminologické pojmy (kodifikácia, norma, úzus) v praxi – práca s aktuálnymi kodifikačnými príručkami, rozlišovanie normy a úzu na konkrétnych jazykových príkladoch; prehľad a praktické využitie periodizácie dejín spisovnej slovenčiny. 2. Veľkomoravské obdobie v kontexte vzniku písomnej kultúry – analýza funkcie staroslovienčiny ako kultového a kultúrneho jazyka; význam písma pre formovanie jazykového vedomia. 3. Staršie predspisovné obdobie – jazyková rôznorodosť v prameňoch – identifikácia jazykových vrstiev v administratívnych a náboženských textoch. 4. Mladšie predspisovné obdobie – hľadanie nadnárečného jazyka – porovnanie jazykových riešení v textoch rôznych autorov a regiónov. 5, Bernolákovské obdobie – prvý pokus o kodifikáciu – hodnotenie praktických dôsledkov Bernolákovej kodifikácie pre jazykovú prax. 6. Štúrovské obdobie – kodifikácia ako spoločenský čin – prepojenie jazykovej normy s národným a kultúrnym programom. 7. Reformné obdobie – stabilizácia a úprava normy – analýza zmien v pravopise a morfológii na konkrétnych textoch. 8. Matičné obdobie – jazyk v inštitucionálnom prostredí – úloha Matice slovenskej pri šírení a ustaľovaní spisovnej slovenčiny. 9. Martinské obdobie – jazyk kultúry a tlače – vplyv publicistiky a literatúry na jazykovú normu. 10. Obdobie 1918 – 1945 – slovenčina v česko-slovenskom kontexte – analýza jazykových kontaktov, čechizmov a ich hodnotenia. 11. Obdobie 1945 – 1989 – jazyková politika a kodifikácia – vplyv ideológie na jazykovú normu a jazykový výskum. 12. Súčasná spisovná slovenčina – dynamika normy – práca s aktuálnymi jazykovými problémami, zmenami v norme a kodifikácii. Semináre: 1. Staroslovienske písomníctvo – práca s textom – čítanie a jazyková interpretácia ukážok (Kyjevské listy, Proglas). 2. Slovakizmy v latinských listinách – identifikácia slovakizmov v Zoborskej listine a Žilinskej knihe, ich jazyková analýza. 3. Slovenské jazykové pamiatky 16. – 18. storočia – rozbor pravopisných, fonetických a lexikálnych javov v konkrétnych textoch. 4. J. I. Bajza a predkodifikačné snahy – analýza jazykových riešení v Bajzových textoch a ich význam pre vývin normy. 5. Bernolákova kodifikácia v praxi – práca so Slowárom Antona Bernoláka, porovnávanie bernolákovčiny so súčasnou slovenčinou. 6. Štúrova kodifikácia – jazyková interpretácia textov – analýza hlavných znakov štúrovskej slovenčiny v umeleckých a publicistických textoch. 7. Kritika Štúrovej kodifikácie – interpretácia názorov Kollára, Hodžu a Hattalu, diskusia o jazykových alternatívach. 8. Jazyková situácia v matičnom období – práca s dobovými textami a jazykovými dokumentmi. 9. S. Cambel a kodifikačné príručky – analýza vybraných kodifikačných zásahov a ich dosah na súčasnú normu. 10. Jazyk po roku 1918 – identifikácia čechizmov v textoch, hodnotenie jazykovej praxe (Vážny, Bartek). 11. Pravidlá slovenského pravopisu 1953 – porovnanie s dnešnými pravidlami, analýza konkrétnych zmien. 12. Slovenčina po roku 1989 – práca s novými pravidlami (1991, 1998, 2000, 2013), orientácia v platných kodifikačných príručkách.

Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta

Druh, rozsah a metóda vzdelávacích činností:
Typ predmetu (P, PV, V): P
Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 1 hodina prednášok a 1 hodina seminárov týždenne
Metóda štúdia: prezenčná
Forma štúdia: externá
Počet kreditov: 3
Odporúčaný semester/trimester štúdia: 6.
Stupeň štúdia: I.
Podmieňujúce predmety: bez podmieňujúcich predmetov

Odporúčaná literatúra

KAČALA, J. 1998. Spisovná slovenčina v 20. storočí. Bratislava: Veda, 180 s., ISBN 97-8802-241-115-8.
KAČALA, J. – KRAJČOVIČ, R. 2006. Prehľad dejín spisovnej slovenčiny. Martin: Matica slovenská, 233 s., ISBN 80-7090-813-0.
KRAJČOVIČ, R. – ŽIGO, P. 1999. Príručka k dejinám slovenčiny. Bratislava: Univerzita Komenského,188 s.,

ISBN 80-223-1298-3.
KRAJČOVIČ, R. – ŽIGO, P. 2011. Dejiny spisovnej slovenčiny. Bratislava: Univerzita Komenského, 249 s., ISBN 978-80-223-3103-6.